ቃለ-መሓትት ምስ ተጋዳላይ ኣሕመድ መሓመድ ናስር

ቤት ጽሕፈት ዜናን ባህልን
ኤርትራዊ ዲሞክራስያዊ ኪዳን
26.10.2005

መጽሔት ዲሞክራስያዊት ኪዳን ምስ ሓው ኣሕመድ መሓመድ ናስር፡ ሓላፊ ቤት ጽሕፈት ወጻኢ ጕዳያት ኤርትራዊ ዲሞክራስያዊ ኪዳንን ብዛዕባ ኣብ ፖለቲካዊ ሜዳ ኤርትራ እተራእዩ ንስርዓት ይኹን ንደምበ ተቓውሞ ዝምልከቱ ምዕባለታት፤ ብዛዕባ ዳግማይ ወጥሪ ዶብ ኣብ መንጎ ኤርትራን ኢትዮጵያን ንባቡን፤ ብዛዕባ ውጽኢት ካልኣይ ስሩዕ ኣኼባ ማእከላይ መሪሕነት፤ ብዛዕባ ዑደት ልኡኽ ኪዳን ንኣውሮጳ፤ ከምኡ ውን፡ ብዛዕባ ጕዳይ ስደተኛታትን ተገዳስነት ኤርትራዊ ዲሞክራስያዊ ኪዳን ኣብዚ ጕዳይዝን ዘካየደቶ ቃለ-መሓትት ኣስዒብና ነቕርበልኩም።

1. ስርዓት ኤርትራ ንስርሓት ዓቓቢ ሰላም ዝዕንቅፍ ገለገለ ስጕምታት ድሕሪ ምውሳዱ፡ ናይ ውግእ ሓደጋ እንደገና ኣብ መንጎ ኤርትራን ኢትዮጵያን ይዝንቢ ኣሎ። ስለዚ፡ ብርእይቶኻ ኤርትራ ዝወሰደቶ ስጕምታት እንታይ ሳዕቤናት ኣለዎ? ናይ ውግእ ምብራዕ ዕ ድላትከ ኣሎዶ ይመስለካ?

መልሲ፡- ብገምጋመይ፡ ስርዓት ኤርትራ ውግእ ናይ ምጅማር ቅድመ-ኵነታት ዘማልእ ወይ ዓቕምታት ዘለዎ ኣይኮነን። እንተኾነ ግን፡ ዲክታቶርያዊ ስርዓታት፡ ኣብ ከምዚ ዝኣመሰለ ጕዳያት ካብ ስነ-መጐትን ካብቲ ሰፊኑ ዘሎ ኣረዳድኣታትን ልምድታትን ዝረሓቐ፡ ቆለኦም ዝኣዘዞም ናይ ምቕኣማር ተግባራት ምውሳድ ልሙድ ኢዩ። ስርዓት ኤርትራ፡ መሬት ኤርትራ ብሓይሊ ክመልሶ ከምዘይክእል ቅድሚ ኵሉን ልዕሊ ኵሉን ኣዐርዩ ይፈልጥ ኢዩ። ስለዚ፡ ብሓደ ሸነኽ፡ ወጥሪ ብምፍጣር፡ ነቲ ንጕዳይ ዶብ ዝምልከት ደስኪሉ ዘሎ መርገጽ ኣህጕራዊ ማሕበረ-ሰብ ንምንቅስቓስ፤ ብኻልእ ሸነኽ ከኣ፡ ንልዑላውነት ሃገር ምክልኻል ብዝብል ምስምስ፡ ንህዝቢ ኤርትራ ተዓጢቑ ተዓንዲቑ ንምባልን ጸረ እቲ ዲክታቶርያዊ ስርዓት ከይብገስ ኣድህቦኡ ንምጥምዛዝን ኢዩ። ወይ ድማ፡ ናይ ኢትዮጵያ ተቓወመቲ ውድባት ዕብየት፡ ንመንግስቲ ኢትዮጵያ ኣዳኺምዎ ኣሎ ዝብል ሕልምታት ውን ክህልዎ ይኽእል። ዝኾነ ኮይኑ፡ ዋላኳ እቲ ውግእ ንምብራዕ ዘብቅዕ ዓቕሚ የለን እንተተባህለ፡ ኣብዚ እዋንዚ ውግእ ምብራዕ፡ ብዘይካ ብርሰትን ንናጽነትን ልዑላውነት ሃገርን ርግኣት ናይ ዞናናን ንሓደጋ ምቅላዕ ማለት እንተዘይኮይኑ፡ ካልእ ዕላማ ይኹን፡ ካልእ ክወሃቦ ዝኽእል ትርጉም ከምዘይብሉ ክእምት እፈቱ።

ክልቲኦ ሸነኻት፡ ንብይን ኮሚሽን ዶብ ብወተሃደራዊ ሓይሊ ይኹን ብኢደ ወነናዊ ምምልካት ኣብ ግብሪ ከውዕሎ ኣይክእልን ኢዩ። ብዛዕባዚ ጕዳይዚ ሓላፍነት ዝስከም፡ እቲ ነዚ ውሳኔዚ ዘውሓሰን ኣብ ግብሪ ከውዕል እተመዘዘን ባይቶ ጸጥታ ሕቡራት ጥራሕ ኢዩ። ካብዚ ኣረዳድኣዚ ብምብጋስ፡ ባይቶ ጸጥታ ሕቡራት ሃገራትን ኣህጕራዊ ማሕበረ-ሰብን ኣብ መንጎ ክልቲአን ሃገራት ዳግማይ ውግእ ከይባራዕ ኵሉ ዝከኣሎም ጸቕጥታትን ተጽዕኖታትን ክገብሩ እጽውዕ። መንግስቲ ኢትዮጵያ ድማ፡ ንረብሓ ክልቲኦ ኣሕዋት ህዝብታትን ንረብሓ ዞናናን ክትብል ትዕግስቲ ክትገብርን ደድሕሪ ስርዓት ኢሳያስ ዝግብሮ ምትኹታኺት ከይትጕይን እጽውዕ።

2. ልኡኽ ኤርትራ ብ10 ጥቕምቲ 2005 ሃንደበታዊ ዑደት ኣብ ሱዳን ጀሚሩ። ኣብ ዝሃቦ መግለጺታት ድማ፡ ኣብ መንጎ ክልቲአን ሃገራት ዘሎ ዝምድናታት ንምምሕያሽ ተበግሶ ከምዝወሰደ ሓቢሩ። ነዚ ኣመልኪቱ፡ ሚኒስትር ወጻኢ ጕዳያት ሱዳን፡ ዶክተር ላም ኣኮል፡ ዝምድና ኤርትራን ሱዳንን ህጹጽ ምምሕያሻት የርኢ ክምዘሎ ገሊጹ። ነዚ መግለጺታት

እዝን፣ ሱዳን ንዘጋጥምዋ ዝነበሩ ፖለቲካዊ ሽግራት ምስጋራን ኣብ ግምት ብምእታው፥ ምስ ተቓወምቲ ውድባት ኤርትራ ዝነበራ ዝምድናታት ምቕራጽን፤ ከምቲ ድሕሪ ምዝዛም ርኽክባት ክልቲኡ ሸነኻት ዝወጸ ደምዳሚ መግለጺ ዝበሎ ምስ ኤርትራ ሓድሽ ምዕራፍ ምኽፋት ዘርብሓዶ ኣይመስለካን?

መልሲ፡- መሰረታዊ ሽግራት ስርዓት ኤርትራ ምስ ጐረባብቲ ሃገራት ዘለዎ ዝምድናታት ምብልሻው ዘይኮነስ፥ ምስ ህዝቡ ዘለዎ ዝምድናታት ሕማቕ ምዃኑ ኢዩ። ምስ ጐረባብቲ ሃገራት ዝርአ ዘሎ ምብልሻው ናይ ዝምድናታት መንጸብረቕታ ናይቲ ውሽጣዊ ኵነታት ኢዩ። እቲ ስርዓት ኣንጻር ህዝቡ እተኸተሎ ውዲታውን ተቛማርን ኣተሓሳስባታቱ ኢዩ ንምብልሻው ዞባዊ ይኹን ኣህጕራዊ ዝምድናታቱ ዘስዓበ። ንወጻኢ ልኡኻት ምስዓድን ዝምድናታት ምስ ግዳማውያን ሓይልታት ምድልዳልን መተካእታ ናይቲ እቲ ስርዓት ምስ ህዝቡ ዝህልዎ ዝምድናታት ክኸውን ኣይክእልን ኢዩ። ስለዚ፣ ምስ ህዝቡ ዝምድናታቱ ከመሓይሽ ዘይከኣለ ስርዓት፣ ምስ ዞባውን ኣህጕራውን ክሊታት ዝምድናታቱ ከመሓይሽ ብቕዓት የብሉን።

ብተወሳኺ፣ እቲ ስርዓት ብቐዳምነት ኣብ ውሽጡ ከም ስርዓት ዘለዎ ቅልውላውን፥ ከምኡ ውን ናይ ህዝቢ ቅልውላትን ኢዩ ክፈትሕ ዝግብኦ። ምኽንያቱ ድማ፣ እቲ ውሽጣዊ ቅልውላው በጺሕዎ ዘሎ ደረጃ ንጐድኒ ገዲፉ፣ ምስ ጐረባብቲ ሃገራት ዝምድናታቱ ከመሓይሽ ዝሕግዞ ኣይኮነን። ብሚዛነይ፣ ልኡኽ ኤርትራ ናብ ሱዳን ዑደት ኻኽገብር ዝደፋፍኦ ረቛሕቲ እዞም ዝስዕቡ ኢዮም።

- ካብቲ ብሰንኪ ውሽጣውን ዞባውን ኣህጕራውን ተነጽሎ ዝወረዶ ሽግራትን ዘስዓበሉ ድኽመትን ንምውጻእ ዝገብሮ ዘሎ ፈተነ ምዃኑ፤
- ዲክታቶርያዊ ባህርያት ናይቲ ስርዓት ንኣህጕራዊ ማሕበረሰብን ተጣበቕቲ ሰብኣዊ መሰላት ንዝኾና ማሕበራትን ከበርሃሎም ምኽኣሉን፤ ኣብ ብዙሕ ኣጋጣሚታት ብግህሰት ሰብኣዊ መሰላት ክኸሰዎ ምጅማሮምን፤
- ካብቶም ናብ ስልጣን ዝበጽሑ ተቓወምቲ ውድባት ሱዳን ናይ ዝገበረሎም ደገፍ ክሕሳ ምጥላብ። እዚ ድማ፣ ንባይታ ተቓወምቲ ውድባት ኤርትራ ኣብ ሱዳን ብምጽባብ ይኸውን፤
- ኣብ ኢትዮጵያን ኣብ ሱዳንን ዝካየድ ዘሎ መስርሕ ናይ ዲሞክራስያዊ ለውጥታት ዘሕደረሉ ስግኣት፤
- ጂኦፖለቲካዊ ኣገዳስነት ኤርትራ፣ ኣብ ጕዳይ ምውጋእ ሓይልታት ሽበራ ዝብል ኣጀንዳ ጥራሕ ተሓጺሩ ምትራፉ
- ግደ ተቓወምቲ ውድባት ኤርትራን እናዓበየ ምኻዱ።

እዚ ኵሉ ተደማሚሩ ኢዩ ነቲ ስርዓት ናብ ስግኣት ዘውድቖ። ካብዚ ሓደጋታትዚ ንምውጻእ ድማ፣ ብሓደ ሸነኽ ምስ ሱዳን ዝጸንሖ ወጥርታት ከህድእ፤ ብኻልእ ሸነኽ ድማ፣ ኣድህቦ ናይቲ ብከቢድ ቍጠባዊ ቅልውላው ዝሳቐ ዘሎ ህዝቢ ኤርትራ፣ ናብ ውግእ ምስ ኢትዮጵያን፥ ናብ ምክልኻል ልዑላውነት ሃገርን ዝብል ናይ ሓሶት መርሆን ብምጥምዛዝ ነቲ ኣብ ውድቀት ናይቲ ስርዓት ዓቢ ግደ ዘለዎ ናይ ህዝቢ መረረን ሻቕሎትን ሃምታቱን ክደቍስ ኢዩ ዝፍትን ዘሎ።

ንሱዳን ብዝምልከት ከኣ፣ እዚ ይኹን እቲ ዝህቦ መግለጺ ብዘየገድስ፣ መርገጽ መንግስቲ ግንባር ድሕነት ሱዳን ብዋጋ ተቓወምቲ ውድባት ንረብሓ መንግስቲ ኤርትራ ዝውዕል ክኸውን ኢዩ ዝብል ፍርሒ የብልናን። ምኽንያቱ ድማ፣ ቅድም ክብል መንግስቲ ግንባር ድሕነት ሱዳን፣ ብዋጋ ተቓወምቲ ውድባት ኤርትራ ምስ ስርዓት ኣስመራ ዝምድና ክፈጥር ፈቲኑ ነይሩ ኢዩ። እንተኾነ ግን፣ ስርዓት ኤርትራ ወጥርታት ብምፍጣርን ዝምድናታት ብምልሻውን ኢዩ መሊሱሉ። ብተወሳኺ፣ ብዛዕባ ባህርያት ስርዓት ኤርትራ ብግብሪ ካብ

ዝተቐስመ ተመኩሮን ዝተጠርየ ብስለትን፣ ግንባር ሃገራዊ ድሕነት ሱዳን፣ ኣብ ጐድኒ እቲ ምእንቲ ዲሞክራስን ሰላምን ርግኣትን ዝቃለስ ዘሎ ህዝቢ ኤርትራ ደው ክብል መሪጹ ኢዩ። ብቫልእ ሸነኽ ከኣ፣ ዲክታቶርያዊ ስርዓት ኤርትራ፣ ከም መራኸቢ ድልድል ኣብ መንጐኡን ኣብ መንጐ መንግስቲ ሃገራዊ ድሕነትን ኰይኖም ከገልግልዎ ተስፋ ኣኒቢርሎም ዘሎ ተቓወምቲ ውድባት ሱዳን፣ ምእንቲ እቲ ተቓወምቲ ውድባት ኤርትራ ክቃለስሉ ዝጸንሑን ዝቃለስሉ ዘለዉን ዕላማታት ዲሞክራስን ፖለቲካዊ ብዙሕነትን ምኽባር ሰብኣዊ መሰላትን ዝቃለሱ ሓይልታት ምዃኖም ኣብ ግምት ምእታው የድሊ።

3. ኣብዚ መወዳእታ ግዜዚ ኣብ ዝሃብክዮ መግለጺ፣ ዑደት ልኡኽ ኤርትራ ናብ ሱዳን፣ ኤርትራ ካብ ዞባውን ኣህጕራውን ተነጽሎ ንምውጻእ ዝሕግዛ ምቹእ ዕድል ኢዩ ኢልካ ነይርካ። እዚ ዑደትዚ ከመይ ገይሩ ኢዩ ካብ ዞባውን ኣህጕራውን ተነጽሎ ንምውጻእ ዝሕግዝ?

መልሲ፡- ዑደት ልኡኽ ኤርትራ ንሱዳን፣ ንኤርትራ ካብ ዞባውን ኣህጕራውን ተነጽሎ ዘውጽኣ ምቹእ ዕድል ኢዩ ኣይበልኩን። ነዚ ኣመልኪተ ዝሃብክዎ መግለጺ፣ ዑደት ልኡኽ ኤርትራ፣ ካብቲ ኤርትራ ባዕላ ዝፈጠረቶ ዞባውን ኣህጕራውን ተነጽሎ ንምውጻእ ዝሓለነ ፈተነ ኢዩ ክኸውን ዝኽእል ኢየ ዝበልኩ። እንተኾነ ግን፣ እቶም ነቲ መግለጺ ዘቃልሑ ሸነኻት፣ ብልክዕ ስለዘይጠቐሱኒ ገለ ድንግርግር ክፍጠር ክኢሉ።

4. ድሕሪ ምዝዛም መስራቲ ኣኼባ ኤርትራዊ ዲሞክራስያዊ ኪዳን ናብ ብዙሓት ሃገራት ኣውሮጳ ዑደት ኣካይድካ ኔርካ። ውጽኢታት ናይ ዑደትካ ከመይ ነይሩ?

ድሕሪ ምዝዛም መስራቲ ኣኼባ ኤርትራዊ ዲሞክራስያዊ ኪዳን፣ ፈጻሚ ቤት ጽሕፈት ማእከላይ መሪሕነት ኪዳን ንዘጽደቖ መድረኻዊ መደብ ዕዮ ንምፍጻም ኣኼባኡ ኣካይዱ። በዚ መሰረት ናብ ሃገራት ኣውሮጳ ዑደት ክካየድ ተመዚዙ። ዕማመይ ክልተ ገጻት ዝነበሮ ኢዩ ነይሩ። እቲ ሓደ ገጹ፣ ምስ መንግስታት ኣውሮጳን ናይ ሰብኣዊ መሰላት ማሕበራትን ምርኻብን፤ ሃገርና፣ ኣብ ትሕቲ ዲክታቶርያዊ ስርዓት ትሕልፎ ዘላ ኣሰቃቒ ኵነታትን ሃለዋት ስደተኛታትን ምግላጽ፤ ብቫልእ ሸነኽ ከኣ፣ ዕላማታት ኤርትራዊ ዲሞክራስያዊ ኪዳን ነዞም ኣካላት እዚኣቶም ምብራህን ክኸውን ከሎ፤ እቲ ካልኣይ ገጽ ናይ ዑደተይ ከኣ፣ ሰፊሕ ህዝባዊ ኣኼባታት ብምክያድ ኤርትራዊ ዲሞክራስያዊ ኪዳን ዘረጋገጾም ዓወታት ምብራህን ናይተን ኣብ ዝበጻሕክወን ሃገራት ኣውሮጳ ዝርከባ ጨናፍር ኪዳን ዳግመ ስርርዓት ምክያድን ነበረ።

በዚ መሰረት፣ ኣነ ዝመርሖ ልኡኽ፣ ኣብ ጀርመን፣ ፈረንሳ፣ ሆላንድ፣ ዓባይ ብሪጣንያን ሽወደንን ዑደት ኣካይዱ። እቲ ልኡኽ፣ ምስ ሰበስልጣንን ሚኒስትሪታት ወጻኢ ጕዳያትን ተራኺቡ። ከምኡ ውን፣ እቲ ልኡኽ፣ ኣብ ስትራስቡርግ፣ ፈረንሳ፣ ዝርከብ መደበር ፓርላማ ሕብረት ኣውሮጳ ብጽሖት ፈጺሙ። ነተን ዝተራኸበን መንግስታትን ትካላትን ድማ፣ መዘክራትን ቻርተር ኤርትራዊ ዲሞክራስያዊ ኪዳንን ኣቕሪቡ።

ኵሉቲ ርክባት፣ ብዛዕባቲ እናንቆልቆለ ዝኸይድ ዘሎ ኵነታት ኤርትራን፤ ዕላማታት ኤርትራዊ ዲሞክራስያዊ ኪዳንን፥ ኵነታት ኤርትራውያን ስደተኛታትን ንምብራህ ኢዩ ነይሩ። እቶም ዝተራኸብናዮም ሸነኻት፣ በቲ ዘቕረብናዮ ጕዳያት ዕቱብ ተገዳስነት ከምዝነበሮም ልኡኽና ክድህስስ ክኢሉ ኢዩ። ከምኡ ውን፣ ኵሎም ብሓባር ህዝቢ ኤርትራ ብሰንኪ ፖሊሲታት ዲክታቶርያዊ ስርዓት ኤርትራ ንኣዝዩ ሓደገኛ ዝኾነ ኵነታትን ንግህሰታት ሰብኣዊ መሰላትን ተቓሊዑ ምህላዉ ይሰማምዕሉ ኢዮም። እዘን ሃገራት እዚኣተን፣ ንዲሞክራስያዊ ቃልስታትና ምሉእ ብምሉእ ናብ ምድጋፍ ከነሰጋግረን መታን ክንበቅዕ ጻዕርታትና ከኻዕብትን ኣገባብ ኣሰራርሓና ከነማዕብልን ከምዘሎና ኢዩ ዝርኣየኒ።

እቲ ልኡኽ ብተወሳኺ፡ ብጉዳይ ልምዓትን ስደተኛታትን ምስ ዝግደሳ ማሕበራት ተራኺቡ። እተን ማሕበራት ውን፡ ንኩነታትን ጠለባትን ኤርትራውያን ስደተኛታት ንምጽናዕ ቅሩብነተን ገሊጸን።

5. ማእከላይ መሪሕነት ኤርትራዊ ዲሞክራስያዊ ኪዳን ካልኣይ ስሩዕ ኣኼባኡ ከምዘካየደ ይፍለጥ። እቲ ኣኼባ እተዛረበሎም ኣገደስቲ ጉዳያትን ዘሕለፎም ኣገደስቲ ውሳኔታትን እንታይ ኢዮም?

መልሲ፡- ኣብ ዝሓለፈ ወርሒ መጋቢት እተሰላሰለ መስራቲ ኣኼባ ኤርትራዊ ዲሞክራስያዊ ኪዳን፡ ንተመኩሮ ሃገራዊ ምሕዝነት ኤርትራ ብደረጃ ቻርተሩን መሰረታዊ ቅዋሙን ወይ ቅርጺታት መሪሕነቱ ዝነበሮ ሕጽረታት ገምጊሙ። ኤርትራዊ ዲሞክራስያዊ ኪዳን ኣብ ዝሓለፈ ተመኩሮ ዝነበረ ሕጽረታት ብፍላይ ድማ፡ ኣብ መዳይ ውድባውን መሪሕነታውን ቅርጺታት ዝነበረ ሕጽረታት ብመጠኑ ክሰግሮ ክኢሉ ክበሃል ይከኣል። ብድሕርዚ፡ ንዝስዕብ 6 ኣዋርሕ ዝፍጽሞ መደረኻዊ መደብ ዕዮ ኣብ ዝተፈላለዩ መዳያት ሓንጺጹ። ካልኣይ ስሩዕ ኣኼባ ማእከላይ መሪሕነት ኤርትራዊ ዲሞክራስይዊ ኪዳን ድማ፡ ፈጻሚ ቤት ጽሕፈት ብመሰረት እቲ እተሓንጸጸ መደብ ዕዮ፡ ኣብተን ዝሓለፋ 6 ኣዋርሕ ዝፈጸሞም ኩሉ መዳያዊ ስርሓት ገምጊሙ። ካብዚ ተበጊሱ፡ ኣብ መጻኢ መድረኻት፡ ነቲ ኣዎንታዊ ውጽኢታት ዘማዕብል፤ ነቲ ኣሉታዊ ውጽኢታት ድማ ዝእርም መርገጺታት ኣነጺሩ።

ከምኡ ውን፡ ማእከላይ መሪሕነት ብርክት ዝበሉ ውሳኔታት ኣመሓላሊፉ። ገለ ካብቶም ኣገደስቲ ውሳኔታት፡ ኣብ መንጎ ኣባላት ውድባት ኤርትራዊ ዲሞክራስያዊ ኪዳን ዝፍጠር ዘይምርድዳኣት ብዲሞክራስያዊ ልዝብ ክፍታሕ፤ ንዲክታቶርያዊ ስርዓት ኤርትራ ብኹሉ ኣገባብ ኣቀላልሳ ምምካት፤ ኣብ መንጎ ወተሃደራዊ ክንፍታት ዘለወን ውድባት ናይ ምውህሃድ ስርሓት ክካየድን፡ ኣብ መጻኢ እዚ ሰራዊታትዚ ናብ ሓደ ሃገራዊ ሰራዊት ዝሰጋገረሉ ኩነታት ንምምችቻእ ምጽዓርን፤ መትከል ልዝብ ምስ ስርዓት ኤርትራ ዳግም ምርግጋግጽ ዝብሉ ኢዮም። ኣብ መንጎ ኤርትራን ኢትዮጵያን ዘሎ ናይ ዶብ ወጥሪ ብዝምልከት ድማ፡ ማእከላይ መሪሕነት እቲ ብይን ፍትሓዊ ከምዘይነበረ ደጊሙ ድሕሪ ምርግጋጽ፡ ክልቲኦም ሽኻት ኣብ ግብሪ ከውዕልዎ ግዱዳት ምዃኖም ግን ኣስሚርሉ። ከምኡ ውን፡ ንኣፈጻጽማኡ ብዝምልከት ዘጋጥሙ ጸገማት ብልዝብ ክፍትሑ ጸዊዑ። ንስደተኛታት ብዝምልከት ድማ፡ ብዝሓምን ሽግራቶምን እናዛየደ ይኸይድ ከምዘሎ ኣብ ግምት ብምእታው፡ ኤርትራዊ ዲሞክራስያዊ ኪዳን ጸገማቶም ንምቅላልን ንመሰላቶም ክጣበቕን ዓ ቕሙ ብዘፍቅዶ ክተሓባበሮምን ምዃኑ ኣረጋጊጹ። ሓይልታት ምክልኻል ኤርትራ ብዝምልከት፡ ኣካል ናይቲ ዝቐውም ሃገራዊ ሰራዊት ክኾውን ምዃኑ ኣረጋጊጹ። ኣብ መዳይ ዝምድና ምስ ጐረባብቲ ህዝብታትን መንግስታትን ነቲ ኪዳን ጀሚርዎ ዝጸንሐ ጻዕርታት ክቕጽሎን፤ ዕላማታቱ ድማ፡ ርግኣትን ኣብ ሓባራዊ ረብሓ እተሰረተ ምድግጋፍን ንናጻ ፖለቲካዊ ውሳኔ ዘኽብርን ዝምድናታት ንምፍጣርን ክኾውን ጸዊዑ።

6. ስለምንታይ ኢዩ ኤርትራዊ ዲሞክራስያዊ ኪዳን ናይ ገለ ውድባት ኣባልነት ኣብ ኪዳን ክንጥልጠል ዝወሰነ?

መልሲ፡- ብቐዳምነት፡ ኤርትራዊ ዲሞክራስያዊ ኪዳን፡ ንግደ ናይ ዝኾነ ይኹን ውድብ ወይ ውልቀሰብ ኣነኣኢሱ ከምዘይርኢ ክረጋግጽ እፈቱ። እንተኾነ ግን፡ ምስ ዝኾነ ይኹን ፖለቲካዊ ኣካል ዝህልወና ዝምድናን ምትእትታውን ካብቲ ኩልና ብፍቶት እተቐበልናዮን ኣብ መሰረታዊ ቅዋምና ሰፊሩ ዝርከብን ናይ ኣባልነት መትከላትን መዐቀኒታትን ኢዩ ክብገስ ዘለዎ። ካብዚ መዐቀኒታትዚ ብምብጋስ፡ እቶም ብእዉጅ ዝኾነ መስመሪ ጕባኤ ሓደ ውድብ ከምዝመስረቱ ዘፍለጡ ውድባት፡ ዋላ ከምእተጸንበሩን ሓደ ውድብ ከምዝመስረቱን እንተኣወጁ፡ ኣብ መንጎኦም ፍልልያት ከምዘሎን፥ እቲ ትካላት ናይቲ ሓድሽ ውድብ ዘካይዶ ንጥፈታት ከምዘየሎን ኢና ክንግንዘብ ዝኸኣልና። ስለዚ፡ ኤርትራዊ ዲሞክራስያዊ

ኪዳን ኣብ ቅድሚኡ ክልተ ምርጫታት ነይሩ። ንሱ ድማ፡ ወይ ንሰልፊ ጉባኤ ኤርትራ ብኣዋጅ ምቕባል ወይ ድማ፡ ናብቲ ቅድሚ ሓድነት ምፍጻሞም ዝነበረ ኩነታት ተመሊስካ፡ ነቶም ውድባት ከም ርእሶም ዝኸኣሉ ኣካላት ምቕባል ኢዩ። ጠቓሚ ክትዕ ኣብዚ ጉዳይዚ ድሕሪ ምክያድ፡ ኣኼባ ማእከላይ መሪሕነት ንኽልቲኡ እቲ ምርጫታት ምቕባል ከምዘየዋጽእ ርእዩ። ካብዚ ተበጊሱ፡ ኣኼባ ማእከላይ መሪሕነት፡ ሰልፊ ጉባኤ ኤርትራ ክሳዕ ውሽጣዊ ጉዳያቱ ዝፈትሕ ኣባልነቱ ተንጠልጢሉ ክጸንሕ ዝብል ውሳኔ ምውሳድ ዝሓሸ ሳልሳይ ምርጫ ምዃኑ ርእዩ።

7. ማእከላይ መሪሕነት ኤርትራዊ ዲሞክራስያዊ ኪዳን ኣብ ካልኣይ ስሩዕ ኣኼባኡ ነቲ ስርዓት ንምውዳቕ ኩሉ ኣገባብ ቃልሲ፡ እንተላይ ብረታዊ ኣገባብ ምጥቃም ዝብል ውሳኔ ኣሕሊፉ። ዕላማ ናይዚ ውሳኔዚ፡ እቲ ብገለገለ ውድባት ዝካየድ ዘሎ ብረታዊ ስርሒታት ሕጋውነት ንምልባስ ድዩ? ወይስ ኪዳን ናቱ ወተሃደራዊ ክንፊ ናይ ምምስራት ዕላማ ስለዘለዎ ኢዩ?

ብመትከላዊ ኣመለኻኽታ፡ እቲ ቅድመ-ኩነታት እንተደኣ ተማሊኡ፡ ዕድመ ናይቲ ስርዓት ንምሕጻር ኩሉ ኣገባብ ኣቀላልሳ ምጥቃም ዝብል ሓሳብ ኩሉ ዝቕበሎ ኢዩ። እቲ ፍልልይ ግን፡ ነቲ ኩነታት ኣብ ምምዛን ኢዩ ዝፍጠር። ናጽነት ኤርትራ ካብ እተረጋገጸሉ እዋን ጀሚሩ፡ ተቓወምቲ ውድባት ኤርትራ ነቲ ፖለቲካዊ ፍልልያት ብልዝብ ንምፍታሕ ጻውዒት ከቕርቡ ጸኒሖም ኢዮም። እንተኾነ ግን፡ ስርዓት ኣስመራ ነዚ ጻውዒትዚ ኣይተገደሰሉን። ከም ተጻይ መልሲ ነዚ ሱቕታዚ፡ ገለገለ ውድባት ወተሃደራዊ ክንፍታት ከቑሙ ተራእዮም። ገለ ካልኦት ድማ፡ ካብቲ ጸረ መግዛእቲ ዝካየድ ዝነበረ ሰውራ ኣትሒዙ ዝቐጸለ ወተሃደራዊ ክንፍታት ጸኒሕዎም። እዞም ውድባት እዚኣቶም፡ እቲ ንልዝብ ዝነጽግ ዘሎ ዲክታቶርያዊ ስርዓት ብዘይካ ናይ ሓይሊ ቋንቋ ካልእ ኣይሰምዕን ኢዩ ዝብል ዕግበት ኣለዎም።

እንተኾነ ግን፡ ዋላኳ ናይ ውድባት ወተሃደራዊ ክንፍታት ይሃሉ፡ ኣብዘን ዝሓለፋ 10 ዓመታት ኣብ ልዕሊቲ ስርዓት ዘሕምም ወተሃደራዊ መጥቃዕቲ ከውርድ ኣይተራእየን። እዚ ናቱ ውድዓውን ባዕላውን ምኽንያታት ኣለዎ። ነዚ ጸገምዚ ንምስጋር ውድብና፡ ኣብ ፖለቲካዊ ብዙሕነትን ኣብ ሓድነት ወተሃደራዊ ክንፍታት ካብ ዘለዎ ጽኑዕ እምነት ተበጊሱ ብሩህን ውሱንን ርእይቶ የቕርብ ነይሩ። እዚ ድማ፡ ብዙሕነት ወተሃደራዊ ክንፍታት ኣብ ከም ሃገርና ዝኣመሰለ ኩነታት ከስዕቦ ዝኽእል ሓደጋታት ካብ ምግንዛብ ኢዩ ዝነቅል።

እዚ ጉዳይዚ፡ ኣብዚ ኣብ መወዳእታ እተኻየደ ኣኼባ ኤርትራዊ ዲሞክራስያዊ ኪዳን ብዕምቈት ተዘሪብሉ። እቲ ብዛዕባዚ ጉዳይዚ ቅድም ክብል ዝነበረ ውሳኔ ዝነበሮ ዘይብሩህነትን፤ ንሱ ዘስዓቦ እተፈላለየ ትርጉማትን፤ ከም ውጽኢቱ ኣብ መንጎ ውድባት ኪዳን እተፈጥረ ግርጭታትን ብሓደ ሸነኽ፤ ብኻልእ ሸነኽ ከኣ፡ ንዲክታቶርያዊ ስርዓት ንምውዳቕ ኩሉ ኣገባብ ኣቀላልሳ ምጥቃምን፤ ብሓደ ወተሃደራዊ ስትራተጂ ዝምራሕ ሓደ ሃገራዊ ሰራዊት ንምህናጽ ኣብ መንጎ ተቓወምቲ ውድባት ኤርትራ ዕቱብ ልዝብ ምክያድን ዝብል ውሳኔ ኣመሓላለፈ።

8. ኤርትራዊ ዲሞክራስያዊ ኪዳን ምስቲ ክላዘብስ ይትረፍ ብህላወ ናይ ተቓወምቲ ውድባት ዘይኣምን ስርዓት ኤርትራ ልዝብ ክግበር ምውሳኑ ህውኽ ወይ ድማ ዓቕኑ ዝሰሓትን ምኽንያት ዘይብሉን ምትዕጽጻፍዶ ኣይኮነን?

ልዝብ፡ ክልተ ሸነኽ ወይ ሸነኻት ኣብ መንጎኦም ዘሎ ፖለቲካዊ ፍልልያትን ቅልውላዋትን ንኹሉ ብዘዕግብ ኣገባብ ንምስጋርን ናብ ርግኣትን ቀጻልነትን ንምብጻሕ ዝሕግዝ ዝበለጸ መሳርሒ ኢዩ። ብተወሳኺ፡ ኤርትራዊ ዲሞክራስያዊ ኪዳን ኣብ ልዝብ ዘለዎ ዕግበት፡ ኣብ ድሌት ወይ ተቐባልነት ናይቲ ስርዓት ወይ ድማ ኣብ ኣበያኡ ዘይኮነስ፤ ኣብ ድሌትን ተረድኦን ናይ ኪዳንን፥ ኣብ ልዕሊ ሃገሩን ህዝቡን ዘለዎ ሓላፍነትን ኢዩ ዝምርኮስ። እዚ

መትከልዚ ንዋጋ ዕዳጋን ምትላልን ዝሳጣሕ ኣይኮነን። ስለዚ፡ እቲ ስርዓት ብኣና ይኹን ብልዝብ ይእመን ወይ ኣይእመን ብዘየገድስ፤ ከምኡ ውን፡ ምሕያሉን ምድኻሙን ብዘየገድስ፡ ንሕና ኣብ ትሕቲ ዝኾነ ይኹን ኩነታት፡ ነቲ ፖለቲካዊ ቅልውላው ብልዝብ ንምፍታሕን፤ ስልጣን ንህዝቢ ንምርካብ ዝዕላማኡ ኣገባብን መድረኻትን ንምትላም ምስቲ ስርዓት ኮፍ ንምባል ድሕር ኣይንብልን ኢና። ልክዕ ኢዩ፡ ምስዚ ስርዓት እዝን፡ ጭቆናን ምልክን ዝሕምረቱ ፖለቲካኡን ናይ ካልእ ርእይቶ ዘይቕበል ኣቕጣጫኡን እኹል ተመኵሮን ኣፍልጦን ኣሎና። እንተኾነ ግን፡ መሰረት ናይ ፍትሕን ማዕርነትን እተመጣጠነ ልምዓት ኣብ መንጐ እተፈላለዩ ማሕበራውን ጂኦግራፍያውን ክፍልታት ህዝብናን ሃገርናን ዝኾነ ደሞክራስን፡ ልዑላውነት ሕግን፡ ምኽባር ሰብኣዊ መሰላትን፡ ብናጻ ድሌት ናይ ህዝቢ ዝቐውም መንግስትን ናይ ምርግጋጽ ሓላፍነት ከምዘሎና ውን ንርዳእ ኢና። ስለዚ፡ ፍልልያትና ምስ ውልቀሰባት ዘይኮነስ፡ ምስ ፖሊሲታትን መርሆታትን ናይቲ ስርዓት ኢዩ በሃልቲ ኢና። ከምኡ ውን፡ ልዝብ ማለት ነቶም ንህዝቢ ዝበደሉ ገበኛታት፡ ብዋጋ ናይቶም መሰላቶም እተጋህሰ ዜጋታት ሓራ ምውጻእ ማለት ኣይኮነን። እንታይ ደኣ፡ ኣብ ትሕቲ ዲሞክራስያዊ ስርዓት ብዝቖሙ ናይ ፍትሒ ትካላት ኣቢልካ ንገበነኛታት ብዝፈጸምዎ በደላት ምትሕስሳብ ማለት ኢዩ።

9. ኣብ ኤርትራ ዘሎ ኩነታት ካብ ነዊሕ እዋን ኣትሒዙ፡ ኣብ ኩሉ መዳያት ናይ ህይወት እናኸፍአ ኢዩ ክኸይድ ዝርአ ዘሎ። እቲ ስርዓት ውን ካብ ጐረባብቱን ካብ ዓለምን ተነጺሉ ኢዩ ዝርከብ ዘሎ። እንተኾነ ግን፡ እቲ ስርዓት በዚ ኩነታትዚ ዝተጸልወ ኣይመስልን። ብዛዕባዚ እንታይ ርእይቶ ኣሎካ?

ነዚ ኩነታትዚ ዝፈጠረ ረቛሕቲ ብዙሓት ኢዮም። እቲ ቀዳማይ ረቋሒ፡ ሰውራ ኤርትራ ኣብ መዋእል ናይ ሓርነታዊ ተጋድሎ ንህዝቢ ሃገራዊ ናጽነቱ ከመይ ካብ ገዛእቱ ይምንዝዕ ጥራሕ ኢዩ ምሂርዎ። ናጽነት ምስ ተረጋገጸ ድማ፡ ነቲ ተረኽቦ ከም ኣገዳሲ ታሪኻዊ ተረኽቦ ክሳዕ ድሕሪኡ ዘሎ መድረኽን ዕማምን ዝሸፍን ብምግናን ኢዩ ተገሊጹ። ስለዚ፡ ንናጽነት በዚ ኣገባብዚ ምግላጽ፡ ኣብቲ ድሕሪ ናጽነት፡ ሃገረ ኤርትራን ፖለቲካዊ ስርዓቱን ናይ ምህናጽ ዕማም ኣብ ቅድሚኡ ህዝቢ ምስ ተደቀነ ዓቢ ግድል ኢዩ ኰይንዎ። እቲ ዝኸፍአ ድማ፡ ካብዚ ስምዒትዚ ብምብጋስ፡ ሰፊሕ ክፍሊ ናይ ህዝብና ኣንጻር እቲ ስርዓት ምዝራብ ኣንጻር ናጽነት ምዝራብ ወይ ድማ ካብ ህርፋን ናይ ስልጣን ዝብገስ ገይሩ ክትርጐም ተራእየ። ብሰንኪ ተግባራትን ፖሊሲታትን እቲ ስርዓት ግን፡ እቲ ጉዳይ ሕጂ ኻኹሉ ክበርሃሉ ክኢሉ።

ካልእ ረቛሒ ድማ፡ ገለገለ ናይ ምዕራብ ናይ ዜና ማዕከናት፡ ንገለገለ መራሕቲ፡ እንተላይ ኢሳያስ፤ ከም መድሕን ናይ ኣፍሪቃ ገይረን ክገልጽኦም ምፍታነን ኢዩ። ሰላምን ልምዓትን ዕብየትን ብደረጃ ኣፍሪቃ ከረጋግጹ ዝኽእሉ ኣብነታውያን ስርዓታት ኢዮም ዝብል መናፍሕ ድማ ዘርጊሖምሎም።

እቲ ሳልሳይ ረቛሒ፡ ብኢሳያስ ዝምራሕን ንዑኡ ጥራሕ ዝምእዘን ነቶም ኣብ ምህናጽ ህዝባዊ ግንባር ታሪኻዊ ግደ ዝነበሮም ባእታታት ዘርሒቕን ቀንጻሊ ጸጥታዊ ትካላት ኣቢሉ ዕ ብለላ ኢሳያስን መጋበርያታቱን ምርግጋጹ ኢዩ።

ራብዓይ ረቛሒ ድማ ድኽመት ናይ ደምበ ተቓውሞ ኢዩ። እዚ ኩሉ ተደማሚሩ ድዩ በበይኑ ኰይኑ ኢዩ፡ ነቲ ስርዓት ዋላ እንተደኸመ ኣብ ስልጣን ክቕጽል ዕድል ዝሃቦ።

10. ብሰንኪ ፖሊሲታት ዲክታቶርያዊ ስርዓት፡ ጉዳይ ስደተኛታት፡ ምስቲ ካብ ግዜ ናብ ግዜ እናዛየደ ዝመጸ ብዝሓምን ርሱን ጉዳይ ኰይኑ ኣብ ዝርከበሉ እዋን ብሓደ ሸነኽ፤ ላዕ ለዋይ ኮሚሽን ስደተኛታት ሕቡራት ሃገራት ድማ፡ ድሕሪቲ ሕጋዊ ምጽራይ ኢሉ ዝሰመዮ

መደብ ንጕዳይ ስደተኛታት ዕሽሽ ምባሉን ብኻልእ ሸነኽ፡ ጕዳይ ስደተኛታት ኣብ ኣጀንዳ ኤርትራዊ ዲሞክራስያዊ ኪዳን እንታይ ቦታ ሒዙ ይርከብ?

ጕዳይ ስደተኛታት፡ ሓደ ካብ ቀዳምነታት ኤርትራዊ ዲሞክራስያዊ ኪዳን ኰይኑ፡ ፖለቲካውን ማሕበራውን ርሕቀት ወይ ዕምቆት ዘለዎ ጕዳይ ምዃኑ ድማ ፍሉጥ ኢዩ። ኤርትራውያን ስደተኛታት ኣብ ክልተ ተኸፊሎም ክርኣዩ ይኽእሉ። እቲ ሓደ ክፋል፡ እቶም ኤርትራ ኣብ ትሕቲ ባዕዳዊ መግዛእቲ እንከላ እተሰዱን ንዓሰርተታት ዓመታት ኣብ ሱዳን እተቐመጡን ኢዮም። ትካላት ላዕለዋይ ኰሚሽን ስደተኛታት ሕቡራት ሃገራት፡ ኤርትራውያን ስደተኛታት ናብ ሃገሮም እንተደኣ ተመሊሶም ከጋጥሞም ዝኽእል ጸገማት ይርዳእ እኳ እንተነበረ፡ ድሕሪ ናጽነት ከም ስደተኛታት ኰይኖም ዝነብርሉ ዝነበሩ ኵነታት ኣኽቲሙ ኢዩ ካብ ዝብል መንቀሊ ነዞም ቀዳሞት ስደተኛታት እዚኣቶም ዕሽሽ በሎም። ድሒሩ ከኣ፡ ንሕጋውነት ኵነታት ስደተኛታት ዳግማይ ርኣይቶ ምግባር ኣብ ትሕቲ ዝብል ምስምስ፡ ሕጋዊ ምጽራይ ዝብል መደብ ብምምሃዝ ኣብ ልዕሊ እቲ ኣብ ሱዳን ዝርከብ ሰፊሕ ክፍሊ ናይ ስደተኛታት ካብ ዘለዎ ሓላፍነት ክሃድም ተራእየ። እንተኾነ ግን፡ ኣብዚ መወዳእታ እዋን ካብ ገለገለ ሓለፍቲ ላዕለዋይ ኰሚሽን ስደተኛታት ሕቡራት ሃገራት ዝሰማዕናዮ ነቲ ንኤርትራውያን ስደተኛታት ኣብ ሱዳን ዘውሃብ ዝነበረ ሓገዝን ዑቕባን ብመሰረት ኣብ ላዕሊ ዝጠቐስናዮ ናይ ሕጋዊ ምጽራይ መስርሕ ደው ዘበለ ውሳኔታቱ ዳግመ ርእይቶ ክገብረሉ ምዃኑ ዝሕብር መግለጺ ተስፋ ዝህብ ኢዩ።

እቲ ካልኣይ ክፋል ናይ ስደተኛታት፡ እቶም ኣብዚ እዋንዚ ካብ ዲክታቶርያዊ ጭቆና ኣምሊጦም ብዓሰርተታት ኣሽሓት ዝቝጸሩ ናብ ጐረባብቲ ሃገራት ተሰዲዶም ዘለዉ መንእሰያት ኢዮም። ኣብ መጻኢ እዚ ሓይሊዚ ዘውንኖ ንዋታውን ስነፍልጠትውን ዓቕምታት ኢዩ ሃገር ዝሃንጽ ዝብል እምነትን ተስፋን ኢዩ ነይሩና።

ኤርትራዊ ዲሞክራስያዊ ኪዳን፡ ንርሕቀትን ዕምቆትን ናይዚ ኵሉ ጸገማትዚ ብግቡእ ብምግንዛብ፡ ምስ ጐረባብቲ ሃገራትን ሃገራት ኣውሮጳን ብጕዳይ ስደተኛታት ምስ ዝግደሱ ማሕበራትን ብምርኻብ፡ ኤርትራውያን ስደተኛታት ኣብ ሱዳን ሕጋዊ ቦታኦም ክሕዙን፤ እቶም ሓደስቲ ስደተኛታት ውን ሕጋውን ሰብኣውን መሰላቶም ክረጋገጸሎም ጻዕርታት የካይድ ኣሎ። እቶም ዝተራኸብናዮም ኣካላት ውን፡ ነዚ ኵነታትዚ ንምርዳእ ብዙሕ ኣየጸገሞምን። እንተኾነ ግን፡ ደገፍ ናይ ኤርትራዊ ዲሞክራስያዊ ኪዳን ንስደተኛታት ፖለቲካውን ሞራላውን ስለዝኾነ፥ ስደተኛታት ኻኸሉ ሸናኻዊ ኣቓቀኈማኦም ዘንጸባርቕን ብጕዳዮም ዝግደስን ካብ ምትእትታዉ ናይ ፖለቲካዊ ሓይልታት ናጻ ዝኾነን በርገሳዊ ማሕበር ክምስርቱን፤ ኵነታቶም ነተን ብዛዕባ ስደተኛታት ዝግደሳ ኣህጕራዊ ማሕበራትን ተጣበቕቲ ሰብኣዊ መሰላት ዝኾና ማሕበራትን ከቕርቡ ክኽእሉ ኣለዎም።